

УДК 352:330.34:332.1

JEL H70, R58, Q01, O18

Роль муніципального співробітництва у сталому розвитку територіальних громад

Прогонюк Л. Ю. *Миколаївський національний аграрний університет* Прогонюк Л. Ю. E-mail: progluda@i.ua

Прогонюк Л. Ю. Роль муніципального співробітництва у сталому розвитку територіальних громад. Економіка та управління АПК. 2026. № 1. С. 195–205.

Prohoniuk L. The role of municipal cooperation in the sustainable development of territorial communities. AIC Economics and Management. 2026. № 1. PP. 195–205.

Рукопис отримано: 09.04.2026 р.

Прийнято: 23.04.2026 р.

Затверджено до друку: 19.05.2026 р.

doi: 10.33245/2310-9262-2026-205-1-195-205

ISSN 2310-9262

У статті досліджено роль муніципального співробітництва у забезпеченні сталого розвитку територіальних громад в умовах децентралізації та безпекової невизначеності. Актуальність теми обумовлена сучасними викликами, пов'язаними з реформуванням системи місцевого самоврядування, наслідками повномасштабної війни, необхідністю відновлення територій, підвищенням ефективності використання ресурсів громад та забезпеченням їх стійкого функціонування. Метою статті є дослідження ролі муніципального співробітництва у забезпеченні сталого розвитку територіальних громад, визначення сучасних тенденцій розвитку міжмуніципальної взаємодії, виявлення основних проблем функціонування механізмів співробітництва та обґрунтування напрямів їх удосконалення в умовах безпекових викликів і післявоєнного відновлення України. У процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів, зокрема методи теоретичного узагальнення, системного аналізу, порівняння, статистичного аналізу та нормативно-правового дослідження. Проаналізовано динаміку укладення договорів міжмуніципального співробітництва та встановлено позитивну тенденцію до зростання кількості спільних проєктів територіальних громад. Визначено, що найбільш поширеними сферами співробітництва є житлово-комунальне господарство, поводження з твердими побутовими відходами, розвиток транспортної та соціальної інфраструктури, надання адміністративних послуг, освіта, охорона здоров'я та реалізація безпекових заходів. Доведено, що в умовах воєнного стану міжмуніципальна взаємодія стала важливим інструментом забезпечення життєдіяльності громад, підтримки внутрішньо переміщених осіб та реалізації проєктів відновлення територій. У статті визначено основні проблеми розвитку міжмуніципального співробітництва, зокрема недосконалість нормативно-правового забезпечення, складність реалізації договорів, недостатню фінансову підтримку та потребу у цифровізації процесів взаємодії громад. Запропоновано напрями удосконалення механізмів співробітництва шляхом посилення державної підтримки, розвитку кадрового потенціалу та розширення міжнародного партнерства.

Ключові слова: муніципальне співробітництво, громада, сталий розвиток, децентралізація, місцеве самоврядування, безпекова невизначеність, післявоєнне відновлення.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. В умовах сучасних трансформаційних процесів, пов'язаних з реформою децентралізації влади, питання забезпечення сталого розвитку територіальних громад набувають особливої актуальності. Формування спроможних територіальних громад, посилення їх фінансової автономії, розширення управлінських повноважень та необхідність оперативного реагування на соціально-економічні й безпекові виклики актуалізують потребу у пошуку ефективних механізмів міжмуніципальної взаємодії. Одним із таких механізмів виступає муніципальне співробітництво, що дозволяє територіальним громадам консолідувати ресурси, спільно вирішувати проблеми місцевого розвитку та реалізовувати масштабні проекти.

Важливим етапом інституціоналізації міжмуніципальної взаємодії стало прийняття у 2014 році Закону України «Про співробітництво територіальних громад», який визначив організаційно-правові засади співробітництва, його принципи, форми, механізми реалізації, фінансування та державного контролю [1]. Відповідно до положень Закону, співробітництво територіальних громад розглядається як система договірних відносин між громадами, що ґрунтується на об'єднанні ресурсів для розв'язання спільних проблем та забезпечення місцевого розвитку.

Практика застосування зазначеного інструменту демонструє позитивну динаміку його розвитку. Якщо у 2014 році було укладено лише 2 договори про співробітництво, то у 2017 році – 50, у 2019 році – 222, у 2021 році – 145, а у 2023 році – 140 договорів. Загалом станом на 01.01.2024 року, в Україні укладено 1055 договорів про співробітництво територіальних громад. Після завершення адміністративно-територіальної реформи та проведення перших місцевих виборів 2020 року 648 територіальних громад уклали 415 нових угод міжмуніципального співробітництва [2]. Найбільш поширеними напрямками співпраці стали сфери освіти, охорони здоров'я, містобудування, надання адміністративних та соціальних послуг, пожежної безпеки та цивільного захисту.

Актуальність дослідження значно посилюється в умовах безпекової невизначеності, спричиненої повномасштабною війною, руйнуванням критичної інфраструктури, внутрішнім переміщенням населення, необхідністю відновлення територій та обмеженістю фінансових ресурсів громад. За таких умов муніципальне співробітництво виступає

не лише інструментом підвищення ефективності місцевого самоврядування, але й важливим механізмом забезпечення стійкості територіальних громад, координації управлінських рішень, реалізації спільних інфраструктурних проектів та залучення міжнародної технічної допомоги. Особливого значення набуває здатність громад об'єднувати ресурси для реалізації масштабних комплексних проектів, які відповідають сучасним підходам міжнародних партнерів до фінансування регіонального розвитку та післявоєнного відновлення територій.

Водночас практика реалізації положень Закону України «Про співробітництво територіальних громад» засвідчила наявність низки проблем, що потребують подальшого наукового осмислення та нормативного вдосконалення. Зокрема, актуальними залишаються питання спрощення процедур укладення та реалізації договорів співробітництва, удосконалення механізмів управління спільною власністю територіальних громад, автоматизації реєстру договорів співробітництва, забезпечення належної державної фінансової підтримки, а також розширення можливостей залучення міжнародних грантових програм та проектів технічної допомоги.

Проблематика міжмуніципального співробітництва, сталого розвитку територіальних громад та децентралізації влади перебуває у центрі уваги багатьох українських науковців. Зокрема, М. В. Максимчук та С. М. Кльоба досліджують проблеми співробітництва територіальних громад у контексті активізації інклюзивного розвитку регіонів України [3]. В. Балдинюк акцентує увагу на тому, що співпраця громад спрямована на покращення якості життя населення шляхом розвитку інфраструктури та підвищення ефективності надання послуг [4]. З. Бурик підкреслює, що ключовим аспектом діяльності об'єднаних територіальних громад є не лише процес об'єднання, а формування нового бачення розвитку та підвищення ефективності управління задля досягнення сталого розвитку [5]. Н. Ситник та К. Жовтяк наголошують на актуальності та інноваційному характері міжмуніципального співробітництва в сучасних умовах розвитку громад України [6]. В. Суворов розглядає співробітництво територіальних громад як механізм реалізації концепції багаторівневого врядування на субнаціональному рівні [7]. В. Толкованов та Н. Щербак досліджують роль старости у розвитку міжмуніципального співробітництва та координації взаємодії громад [8].

Л. Дробуш аналізує муніципальне співробітництво як складову механізму реалізації культурних прав населення територіальних громад [9]. І. Дрок у співавторстві з колективом авторів у своїх дослідженнях висвітлює теоретичні та практичні аспекти забезпечення безпеки територіальних громад в умовах повномасштабної війни [10]. У продовження цієї проблематики У. Гурчумелія досліджує питання посилення спроможності органів місцевого самоврядування та їх асоціацій у сфері міжнародного територіального співробітництва, підкреслюючи важливість міжмуніципальної та транскордонної взаємодії для підвищення стійкості громад, зокрема на прикладі Закарпатської області [11].

Безпекову складову розвитку територіальних громад також розглядає О. Глущенко, який наголошує, що саме безпекова основа є важливим чинником державного регулювання суспільних процесів та функціонування територіальних громад в умовах сучасних викликів [12]. Такий підхід логічно доповнює позиція Д. Белова, який досліджує міжмуніципальне співробітництво у структурі транскордонного співробітництва та регіональної взаємодії [13]. Своєю чергою, Г. Побережник розглядає міжмуніципальне співробітництво як важливий інструмент розвитку депресивних територіальних громад регіону, акцентуючи увагу на можливостях консолідації ресурсів та спільного вирішення соціально-економічних проблем [14]. Підтримуючи ідею необхідності стратегічного розвитку громад, А. Сабовчик та А. Попович досліджують теоретичні засади сталого розвитку, його глобальну еволюцію та особливості практичної реалізації в Україні, наголошуючи на необхідності впровадження сучасних управлінських підходів у діяльність територіальних громад [15]. Водночас Л. Пронько акцентує увагу на впливі децентралізації на ефективність управління в об'єднаних територіальних громадах України, підкреслюючи значення розширення управлінських повноважень та фінансової самостійності громад [16]. Цю думку продовжують З. Квасній, О. Кондра та О. Квасній, які досліджують особливості стратегічного управління територіальними громадами західних областей України в сучасних умовах, акцентуючи увагу на адаптації систем управління до кризових і безпекових викликів [17]. Актуальність розвитку міжмуніципального співробітництва в умовах післявоєнного відновлення територій підкреслює М. Мигун, яка досліджує перспективи міжмуніципальної взаємодії

як одного з ключових інструментів забезпечення сталого розвитку громад у післявоєнний період [18]. Попри значну кількість наукових досліджень, недостатньо опрацьованими залишаються питання адаптації механізмів муніципального співробітництва до умов безпекової невизначеності, післявоєнного відновлення територій, цифровізації міжмуніципальної взаємодії та вдосконалення механізмів реалізації спільних проєктів розвитку територіальних громад. Це зумовлює необхідність подальших досліджень ролі муніципального співробітництва у забезпеченні сталого розвитку територіальних громад в умовах сучасних викликів.

Мета дослідження. Метою статті є дослідження ролі муніципального співробітництва у забезпеченні сталого розвитку територіальних громад в умовах безпекової невизначеності, виявлення сучасних тенденцій міжмуніципальної взаємодії, аналіз проблем функціонування її механізмів та обґрунтування стратегічних напрямів їх удосконалення для повоєнного відновлення України.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання: здійснити теоретичне узагальнення сутності муніципального співробітництва як механізму сталого розвитку територіальних громад в умовах децентралізації; проаналізувати сучасний стан, динаміку та регіональні особливості міжмуніципальної взаємодії в Україні за період 2014–2026 рр.; ідентифікувати неузгодженості нормативно-правового та фінансового забезпечення співробітництва громад, що перешкоджають ефективній реалізації спільних проєктів; розробити та апробувати систему критеріїв для оцінювання результативності реалізації договорів про співробітництво територіальних громад; обґрунтувати стратегічні напрями удосконалення механізмів міжмуніципальної взаємодії, спрямовані на посилення безпекової стійкості та ефективне повоєнне відновлення територій.

Матеріал і методи дослідження. Методологічну основу дослідження ролі муніципального співробітництва у забезпеченні сталого розвитку територіальних громад становить комплекс загальнонаукових та спеціальних методів. Зокрема, реалізація поставлених завдань досягнута шляхом застосування такої сукупності методів: теоретичного узагальнення та наукової абстракції – для визначення сутності муніципального співробітництва та його місця у системі місцевого самоврядування; системного підходу – для аналізу взаємозв'язків між децентралізаційними

процесами, розвитком громад та актуальними безпековими викликами; порівняльного аналізу – для оцінювання сучасного стану, вітчизняної практики реалізації договорів співробітництва та виявлення регіональних диспропорцій; статистичного аналізу – для обробки масивів даних щодо динаміки укладення договорів міжмуніципального співробітництва та виявлення тенденцій розвитку взаємодії громад; нормативно-правового аналізу – для критичного оцінювання законодавчого забезпечення співробітництва та ідентифікації нормативно-правових неузгодженостей, що перешкоджають реалізації спільних проєктів.

Достовірність отриманих результатів обґрунтована використанням офіційних статистичних даних, зокрема Реєстру договорів про співробітництво територіальних громад, актуальних нормативно-правових актів, а також ґрунтовним опрацюванням наукових доробків вітчизняних і зарубіжних учених, що забезпечило комплексний підхід до розв'язання досліджуваної проблематики.

Результати дослідження та обговорення. Реформа децентралізації в Україні, започаткована у 2014 р., стала важливим етапом трансформації системи місцевого самоврядування та посилення ролі територіальних громад у соціально-економічному розвитку держави. У результаті реформи громади отримали ширші управлінські повноваження, більшу фінансову самостійність та нові можливості для забезпечення власного розвитку. Водночас процес децентралізації актуалізував низку проблем, вирішення яких потребує консолідації ресурсів, координації дій та розвитку партнерської взаємодії між громадами.

Одним із дієвих механізмів такої взаємодії виступає міжмуніципальне співробітництво, яке передбачає встановлення партнерських відносин між двома або більше територіальними громадами на договірних засадах. Основною метою такого співробітництва є забезпечення соціально-економічного та культурного розвитку територій, підвищення якості публічних послуг, ефективніше використання ресурсного потенціалу громад та реалізація спільних інтересів у межах визначених законодавством повноважень органів місцевого самоврядування. Міжмуніципальне співробітництво є не лише інструментом реалізації державної політики децентралізації, а й результатом усвідомленої потреби територіальних громад у спільному вирішенні актуальних проблем розвитку. Його формування обумовлюється сучасними

суспільними викликами, необхідністю підвищення ефективності місцевого управління та забезпечення сталого розвитку територій [4].

Основною метою міжмуніципального співробітництва є об'єднання зусиль, ресурсів та управлінських можливостей територіальних громад на договірних засадах для вирішення актуальних проблем місцевого розвитку. Ключовим завданням такої взаємодії виступає підвищення якості життя населення, забезпечення ефективного надання публічних послуг та створення умов для довгострокового сталого розвитку громад [5]. Міжмуніципальне співробітництво є важливою складовою функціонування децентралізованої системи управління, оскільки розширення автономії територіальних громад створює додаткові можливості для налагодження партнерських відносин, реалізації спільних проєктів та координації дій між громадами, об'єднаними спільними інтересами та стратегічними цілями розвитку.

Основним нормативно-правовим актом, що регулює організацію та функціонування місцевого самоврядування в Україні, є Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997 р. [21]. У статті 6 Закону визначено можливість добровільного об'єднання територіальних громад на основі рішень місцевих референдумів відповідних громад. Таке об'єднання передбачає створення спільних органів місцевого самоврядування, формування спільного бюджету та об'єднання об'єктів комунальної власності з метою ефективнішого вирішення питань місцевого значення [21]. Наступним офіційним джерелом є Закон України «Про співробітництво територіальних громад» [1]. Після набуття ним чинності у 2014 р. органи місцевого самоврядування отримали законодавчо визначені механізми для об'єднання фінансових, матеріальних та організаційних ресурсів з метою вирішення актуальних проблем місцевого розвитку. Зокрема, громади отримали можливість створювати спільні комунальні підприємства, органи управління та служби, а також реалізовувати спільні інфраструктурні й соціально-економічні проєкти, що сприяє більш ефективному використанню бюджетних коштів.

Практика реалізації положень Закону засвідчила, що значна частина місцевих проблем сьогодні вирішується шляхом спільного фінансування та утримання комунальних підприємств, координації діяльності органів

місцевого самоврядування та впровадження спільних проєктів розвитку. Водночас, попри позитивну динаміку розвитку міжмуниципальної взаємодії та триваючий процес добровільного об'єднання територіальних громад, співробітництво громад як ефективний механізм підвищення їх спроможності та життєздатності все ще залишається недостатньо реалізованим у практиці місцевого самоврядування [22].

Варто зазначити, що у квітні 2023 р. набули чинності зміни до Закону України «Про співробітництво територіальних громад», спрямовані на вдосконалення механізмів міжмуниципальної взаємодії [1]. Основні нововведення передбачають можливість приєднання нових громад до вже створених шляхом укладання додаткових договорів, запровадження поняття «змішаного договору», а також використання дистанційної форми проведення засідань комісій щодо погодження проєктів договорів. Прийняті зміни спрямовані на спрощення процедур співробітництва та створення більш гнучких механізмів реалізації спільних проєктів, що сприятиме активізації партнерської взаємодії між територіальними громадами.

Незважаючи на наявність сформованої нормативно-правової бази та сприятливих умов для створення спроможних територіальних громад у процесі децентралізації, на початковому етапі реформи механізм міжмуниципального співробітництва не набув

значного поширення у практиці місцевого самоврядування. Однак у наступні роки простежується стійка позитивна динаміка розвитку міжмуниципальної взаємодії, що обумовлено усвідомленням територіальними громадами вагомості ролі співробітництва у вирішенні стратегічних завдань місцевого розвитку та успішною реалізацією низки спільних проєктів (рис. 1).

Аналіз динаміки укладених договорів свідчить про періодизацію розвитку міжмуниципальної взаємодії. Особливо активне зростання припало на 2018–2020 роки: у 2019 р. кількість укладених угод зросла у 2,5 раза порівняно з попереднім періодом, а за три квартали 2020 р. було зафіксовано 620 нових договорів, що на 22 % більше, ніж за весь 2019 рік [6].

Подальша еволюція цього інструменту характеризується стабільним розширенням партнерських мереж. Так, станом на 01.10.2025 р., 962 територіальні громади виступали сторонами у 727 договорах співробітництва. На сучасному етапі, згідно з моніторингом процесу децентралізації, станом на 26.05.2026 р., кількість укладених договорів досягла 1462 [20]. Така висхідна динаміка є об'єктивним свідченням того, що міжмуниципальна взаємодія трансформувалася з маловідомого інструменту на дієвий механізм стратегічного управління та забезпечення життєдіяльності громад в умовах воєнного стану.

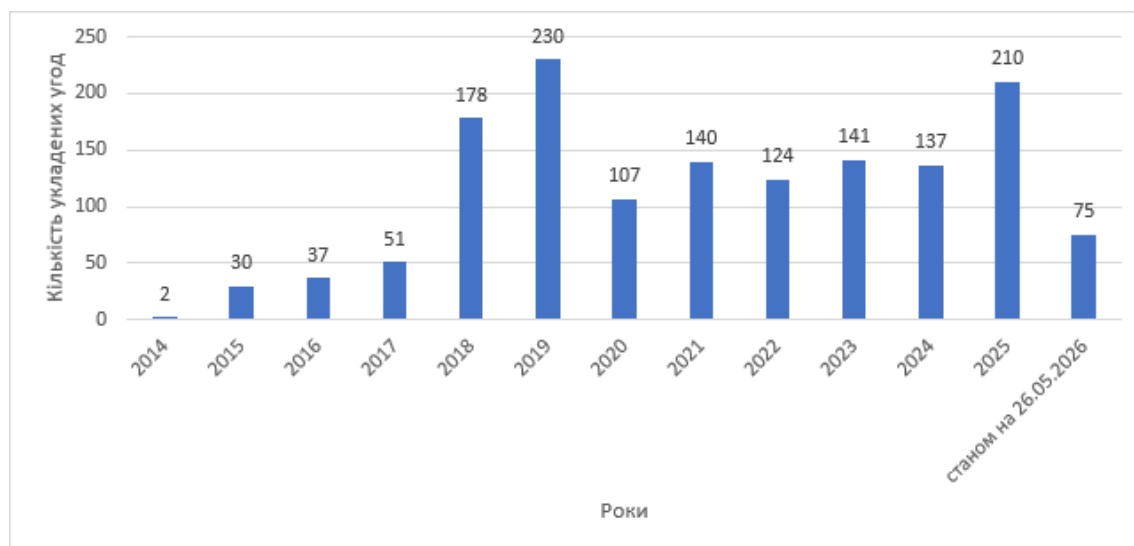

Рис. 1. Динаміка кількості укладених договорів про співробітництво у 2014–2026 роках (станом на 26.05.2026)

Джерело: сформовано на основі [20].

Позитивна динаміка розвитку міжмуніципального співробітництва значною мірою пов'язана як із продовженням реформи децентралізації, так і з сучасними безпековими викликами, спричиненими повномасштабною війною. Саме в умовах кризових ситуацій територіальні громади активізували процеси об'єднання ресурсів та координації зусиль для спільного вирішення проблем відновлення інфраструктури, забезпечення життєдіяльності населення, надання соціальних і комунальних послуг, а також реалізації гуманітарних та безпекових заходів.

Окреме місце займають проекти зі створення та функціонування центрів надання адміністративних послуг, спрямовані на підвищення доступності та якості публічних сервісів для населення. У ході дослідження запропоновано систему критеріїв оцінювання ефективності муніципального співробітництва (економічний, соціальний, інфраструктурний, управлінський та безпековий критерії), що дозволяє оцінювати не лише кількість укладених договорів, а й фактичний вплив співробітництва на розвиток територіальних громад (табл. 1.)

Таблиця 1 – Критерії оцінювання ефективності муніципального співробітництва

Критерій	Показники оцінювання
Економічний	Економія бюджетних коштів; спільне фінансування; залучення інвестицій і грантів
Соціальний	Доступність і якість послуг; охоплення населення; задоволеність користувачів
Інфраструктурний	Кількість/масштаб спільних проєктів; модернізація об'єктів; спільне використання техніки та інфраструктури
Управлінський	Швидкість ухвалення рішень; координація між громадами; спроможність реалізації проєктів
Безпековий	Безперервність надання послуг; спільні заходи цивільного захисту; готовність до кризових ситуацій

Джерело: систематизовано автором.

Серед основних напрямів реалізації проєктів міжмуніципального співробітництва переважають договори, пов'язані з ремонтом і утриманням автомобільних доріг, створенням полігонів та комплексних систем управління твердими побутовими відходами, придбанням спеціалізованої техніки, модернізацією закладів освіти, охорони здоров'я та спортивної інфраструктури. Практика міжмуніципального співробітництва в Україні охоплює різні сфери суспільного життя. Зокрема, Чортківська та Заводська громади Тернопільської області реалізували спільний проєкт модернізації систем водопостачання, Широківська та Новолатівська громади Дніпропетровської області забезпечують спільне фінансування та функціонування інклюзивно-ресурсного центру, а окремі територіальні громади здійснюють співпрацю у сфері первинної медичної допомоги шляхом спільного утримання медичних закладів. Позитивний досвід також демонструють проєкти організації громадського транспорту між міськими та сільськими громадами, спрямовані на підвищення доступності публічних послуг для населення. Наведені приклади свідчать про широкі можливості міжмуніципальної взаємодії у вирішенні інфраструктурних, соціальних та управлінських завдань місцевого розвитку.

У регіональному розрізі найбільш активними у сфері міжмуніципального співробітництва є Рівненська область, де укладено 94 договорів, Дніпропетровська – 69 договорів та Черкаська – 66 договорів. Водночас у Донецькій, Луганській, Хмельницькій та Тернопільській областях рівень розвитку співробітництва територіальних громад залишається низьким, де кількість укладених договорів становить від 1 до 10, що свідчить про нерівномірність розвитку міжмуніципальної взаємодії в регіонах України. Вважаємо, що основними причинами нерівномірного розвитку міжмуніципального співробітництва в регіонах України є відмінності у рівні фінансової спроможності громад, управлінської активності органів місцевого самоврядування, безпекової ситуації в окремих регіонах, а також різний рівень готовності громад до консолідації ресурсів і реалізації спільних проєктів розвитку. Ефективність міжмуніципальної взаємодії підтверджується реалізацією низки успішних спільних проєктів, серед яких «Компостний кластер Вознесенської громади», «Співробітництво громад Запорізької області задля відновлення та підвищення якості послуг у сфері житлово-комунального господарства», туристичний кластер «Тепле Поділля», а також рамкова співпраця

Фастівської, Броварської та Бориспільської громад Київської області. Наведені приклади свідчать про досягнення позитивних результатів за основними критеріями ефективності муніципального співробітництва. Зокрема, інфраструктурний ефект проявляється у модернізації об'єктів комунальної та соціальної інфраструктури, економічний – у більш раціональному використанні фінансових ресурсів та залученні додаткових інвестицій, а соціальний – у підвищенні доступності та якості публічних послуг для населення.

Водночас майже десятирічна практика застосування Закону України «Про співробітництво територіальних громад» засвідчила необхідність подальшого вдосконалення механізмів його реалізації відповідно до сучасних викликів. Серед основних проблемних питань залишаються врегулювання спільної власності громад у межах реалізації проєктів співробітництва, недостатній рівень автоматизації реєстру договорів, складність окремих процедур укладення угод, а також потреба у розширенні фінансової підтримки держави та міжнародних програм технічної допомоги для розвитку міжмуніципальних ініціатив. Доведено, що ефективність міжмуніципального співробітництва значною мірою залежить від рівня готовності територіальних громад до партнерської взаємодії, сумлінності відносин між учасниками співпраці, якості управлінського менеджменту та правильності вибору форм співробітництва, що може бути оцінено за управлінським і безпековим критеріями ефективності, визначеними в таблиці 1. Важливими показниками у цьому контексті виступають рівень координації дій між громадами, спроможність до реалізації спільних проєктів, оперативність ухвалення управлінських рішень, а також здатність забезпечувати безперервність надання публічних послуг в умовах кризових ситуацій та безпекових загроз.

Вагомим чинником успішної реалізації спільних проєктів є також здатність громад використовувати синергетичний ефект від об'єднання ресурсів і потенціалу. Однак практика стратегічного планування розвитку територіальних громад свідчить про недостатній рівень врахування можливостей міжмуніципальної взаємодії [14]. На відміну від бізнес-середовища, де значна увага приділяється аналізу конкурентів і потенційних партнерів, територіальні громади часто формують власні стратегії розвитку ізольовано, без належної оцінки спільних інтересів та можливостей співпраці із суміжними

громадами. Як наслідок, це ускладнює об'єктивну оцінку наявного потенціалу розвитку та нерідко призводить до формування надмірно амбітних або недостатньо обґрунтованих стратегічних цілей.

На основі проведеного дослідження до основних напрямів удосконалення міжмуніципального співробітництва територіальних громад в Україні доцільно віднести: підвищення ролі державної підтримки та координації співробітництва громад у реалізації інфраструктурних проєктів; удосконалення взаємодії між органами влади, бізнесом і громадськістю для своєчасного вирішення проблем місцевого розвитку; посилення освітньої та інформаційної підтримки громад у сфері міжмуніципальної та міжнародної співпраці, зокрема з європейськими партнерами; спрощення економічних та адміністративних умов для розвитку підприємництва на місцевому рівні; а також подальшу адаптацію системи місцевого самоврядування та бюджетної політики України до європейських принципів субсидіарності та солідарності.

Висновки. Результати проведеного дослідження довели, що муніципальне співробітництво є одним із ключових механізмів забезпечення стійкості територіальних громад в умовах безпекової невизначеності та воєнного стану. Практика функціонування громад засвідчує результативність такої взаємодії у сферах розвитку інфраструктури, освіти, охорони здоров'я та надання публічних послуг, що сприяє підвищенню спроможності громад та покращенню якості життя населення.

Узагальнюючи результати дослідження, можна стверджувати, що подальший розвиток міжмуніципальної взаємодії має ґрунтуватися на таких фундаментальних засадах:

- системного оцінювання, який передбачає визначення ефективності співробітництва на основі обґрунтованої системи критеріїв – економічних, соціальних, інфраструктурних, управлінських та безпекових, що дозволяє громадам здійснювати обґрунтоване стратегічне планування;
- удосконалення нормативно-правової бази через спрощення процедур укладання договорів, цифровізацію реєстрів та автоматизацію погоджувальних процесів, що критично важливо для оперативного реагування на виклики повоєнного відновлення;
- запровадження державних стимулів (фінансових та організаційних) для територіальних громад, які реалізують спільні міжмуніципальні ініціативи, що дозволить подолати наявну нерівномірність розвитку

міжмуніципальної взаємодії в різних регіонах України;

- додержання євроінтеграційного вектору в розвитку партнерства, оскільки успіх післявоєнної відбудови безпосередньо залежить від гармонізації національного законодавства з європейськими принципами субсидіарності та солідарності, а також від здатності громад ефективно залучати міжнародні грантові програми та технічну допомогу.

Очевидно, що стратегічний розвиток територіальних громад неможливий без підвищення інституційної спроможності управлінських команд. Тому формування цифрової грамотності та навичок проєктного менеджменту серед посадових осіб місцевого самоврядування є важливим для успішного впровадження механізмів співробітництва. Окрім того, у майбутньому міжмуніципальна взаємодія має зосередитися на формуванні мережевих систем безпеки, що дозволить громадам об'єднувати ресурси для захисту критичної інфраструктури, та гармонізації вітчизняного законодавства з європейськими принципами субсидіарності й солідарності.

Отже, міжмуніципальне співробітництво виступає не лише інструментом вирішення поточних локальних проблем, а й стратегічним ресурсом, здатним забезпечити сталий розвиток територіальних громад та їх успішну інтеграцію у загальнодержавний і європейський фінансовий простір. Подальші наукові дослідження доцільно зосередити на вивченні успішних кейсів реалізації безпекових проєктів у прикордонних громадах та розробленні методичних рекомендацій з управління спільною комунальною власністю в умовах післявоєнної відбудови.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Про співробітництво територіальних громад : Закон України від 17.06.2014 року № 1508-VII. станом на 15 травня 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18/card2#Card> (дата звернення 15.05.2026).
2. Муніципальне співробітництво потребує спрощення процедури на законодавчому рівні. Всеукраїнська асоціація територіальних громад. 05 лютого 2024 р. URL : <https://hromady.org/municipalne-spivrobitnictvo-potrebuye-sproshhennya-proceduri-na-zakonodavchomu-rivni/> (дата звернення 15.05.2026).
3. Максимчук М. В., Кльоба С. М. Міжмуніципальне співробітництво як інструмент підвищення інклюзивності розвитку об'єднаних територіальних громад України. *Регіональна економіка*. 2019. №2. URL: https://re.gov.ua/re201902/re201902_026_MaksymchukMV,KliobaSM.pdf (дата звернення 15.05.2026).
4. Балдинюк В. Співробітництво територіальних громад України: виклики та перспективи. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. (63). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-29>
5. Бурик З. М. Розвиток регіонів та ОТГ в контексті реформи децентралізації. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 23. С. 85–90. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.23.85>
6. Ситник Н. С., Жовтяк К. В. Сучасні тенденції розвитку співробітництва територіальних громад в Україні. *Бізнес Інформ*. 2021. № 6. С. 120–126. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-6-120-126>.
7. Суворов В. П. Співробітництво територіальних громад як інструмент регіонального розвитку в контексті багаторівневого врядування на субнаціональному рівні. *Державне будівництво*. 2025. № 1 (37). С. 385–398. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2025-1-28>
8. Толканов В., Щербак Н. Роль старости у розвитку співробітництва територіальних громад (міжмуніципальному співробітництві). *Національні інтереси України*. 2026. № 4 (21). С. 2262-2274. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-4\(21\)-2262-2274](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-4(21)-2262-2274)
9. Дробуш Л. В. Муніципальне співробітництво як складова механізму реалізації культурних прав. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2023. Вип. 78. Ч. 1. С. 104-109. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.1.16>
10. Безпека громади в умовах воєнного стану: навч. посіб. / І. Дрок та ін. Дніпро: Дніпров. держ. ун-т внутр. справ. 2025. 258 с.
11. Гурчумелія У. І. Посилення спроможності органів місцевого самоврядування та їх асоціацій у сфері міжнародного територіального співробітництва на прикладі Закарпатської області. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2024. Вип. 86. Ч. 1. С. 181-186. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.1.26>
12. Глущенко О. О. Функція забезпечення безпеки держави в умовах воєнного стану. *Часопис Київського університету права*. 2023. № 1. С.53-56. DOI: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.1.2023.10>.
13. Белов Д. М., Громовчук М. В., Білак О. П. Міжмуніципальне співробітництво в структурі транскордонного співробітництва. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2022. Вип. 72. Ч. 2. С. 226-230. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.72.72>
14. Побережник Г. В. Міжмуніципальне співробітництво як інструмент розвитку депресивних територіальних громад регіону. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2023. Вип. 2 (62). С. 85-89. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2023.2\(62\).85-89](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2023.2(62).85-89).
15. Сабовчик А., Попович А. Визначення поняття та цілі сталого розвитку. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2024. Вип. 86. Ч. 5. С. 415-422. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.5.61>

16. Пронько Л., Колесник, Т., Гуцол, М. Вплив децентралізації на ефективність управління в об'єднаних територіальних громадах України. *Економіка та суспільство*. 2024. № 65. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-62>.
17. Квасній З. В., Кондра, О. Р., Квасній, О. Р. Особливості стратегічного управління територіальними громадами західних областей України в сучасних умовах. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. № 8. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14942621>.
18. Мигун М. Міжмуніципальне співробітництво та розвиток громад у післявоєнний період. *Просторовий розвиток*. 2025. № 7. С. 548–561. DOI: <https://doi.org/10.32347/2786-7269.2024.7.548-561>
19. Ярошенко І. В., Семигуліна І. Б. Проблемні питання соціально-економічного розвитку регіонів України та пропозиції щодо їх вирішення в контексті реформи децентралізації влади. *Бізнес Інформ*. 2015. № 12. С. 105-115. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2015-12_0-pages-105_115.pdf (дата звернення: 15.05.2026).
20. Реєстр договорів про співробітництво територіальних громад (станом на 26.05.2026). URL: <https://mindev.gov.ua/diialnist/rozvytok-mistsevohosamovriaduvannia>. (дата звернення: 16.06.2026).
21. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 року № 280/97-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/card2#Card> (дата звернення: 15.05.2026).
22. Організація співробітництва територіальних громад в Україні. Практичний посібник для посадових осіб місцевого самоврядування. Київ, 2017. 105 с.
- REFERENCES**
1. Pro spivrobitnytstvo terytorialnykh hromad: Zakon Ukrainy vid 17.06.2014 roku № 1508-VII. [On cooperation of territorial communities: Law of Ukraine dated 06/17/2014 No. 1508-VII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18/card2#Card> (date of access 05/15/2026).
2. Municipal'ne spivrobitnictvo potrebuye sproshhennja proceduri na zakonodavchomu rivni. Vseukraïns'ka asociacija teritorial'nih gromad [Municipal cooperation requires simplification of the procedure at the legislative level. All-Ukrainian Association of Territorial Communities]. February 05, 2024. Available at: <https://hromady.org/municipalne-spivrobitnictvo-potrebuye-sproshhennya-proceduri-na-zakonodavchomu-rivni/> (data zvernennja 15.05.2026). [in Ukrainian].
3. Maksimchuk, M., Kl'oba, S. (2019). Mizhmunicipal'ne spivrobitnictvo jak instrument pidvishhennja inkljuzivnosti rozvitku ob'ednanih teritorial'nih gromad Ukraïni. [Inter-municipal cooperation as a tool for increasing development inclusivity of the united territorial communes of Ukraine]. *Regional'na ekonomika*. Iss. 2. Available at: https://re.gov.ua/re201902/re201902_026_Maksymchuk-MV,KliobaSM.pdf (date of access 15.05.2026). [in Ukrainian].
4. Baldinjuk, V. (2024). Spivrobitnictvo teritorial'nih gromad Ukraïni: vikliki ta perspektivi [Cooperation of territorial communities of Ukraine: challenges and prospects]. *Ekonomika ta suspil'stvo* [Economy and society]. No. 63. Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-29> [in Ukrainian].
5. Buryk, Z. (2020). Rozvytok rehioniv ta OTH v konteksti reformy detsentralizatsii [Development of regions and UTC in the context of decentralization reform]. *Investytsii: praktyka ta dosvid* [Investments: practice and experience]. No. 23. Pp. 85–90. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2020.23.85> [in Ukrainian].
6. Sitnik, N., Zhovtjak, K. (2021). Suchasni tendencii rozvitku spivrobitnictva teritorial'nih gromad v Ukraïni [Modern trends in the development of cooperation between territorial communities in Ukraine]. *Biznes Inform* [Business Inform]. Vol. 6. Pp. 120–126. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-6-120-126>. [in Ukrainian].
7. Suvorov, V. (2025). Spivrobitnictvo teritorial'nih gromad jak instrument regional'nogo rozvitku v konteksti bagatorivneвого vraduvannja na subnacional'nomu rivni [Cooperation of territorial communities as a regional development tool in the context of multi-level governance at the subnational level]. *Derzhavne budivnictvo* [State Formation]. No. 1(37). Pp. 385–398. DOI: <https://doi.org/10.26565/1992-2337-2025-1-28> [in Ukrainian].
8. Tolkanov, V., Shherbak, N. (2026). Rol' starosti u rozvitku spivrobitnictva teritorial'nih gromad (mizhmunicipal'nomu spivrobitnictvi) [Role of the starosta in the development of cooperation of territorial communities (intermunicipal cooperation)]. *Nacional'ni interesi Ukraïni* [National interests of Ukraine]. No. 4 (21). Pp. 2262–2274. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-4\(21\)-2262-2274](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2026-4(21)-2262-2274) [in Ukrainian].
9. Drobush, L.V. (2023). Municipal'ne spivrobitnictvo jak skladova mehanizmu realizacii kul'turnih prav [Municipal cooperation as a component of the mechanism of implementation of cultural rights]. *Naukovij visnik Uzhgorods'kogo Nacional'nogo Universitetu* [Scientific Bulletin of Uzhhorod National University]. Vol. 78. Ch. 1. Pp. 104-109. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.78.1.16>. [in Ukrainian].
10. Bezpeka gromadi v umovah voennogo stanu: navch. Posib [Community Security in Martial Law: Training Manual]. / I. Drok ta in. Dnipro: Dniprov. derzh. un-t vnutr. sprav, 2025. 258 p.
11. Gurhumelija, U. (2024). Posilennja spromozhnosti organiv misceвого samovriaduvannja ta ih asociacij u sferi mizhnarodnogo teritorial'nogo spivrobitnictva na prikladi Zakarpats'koï oblasti [Strengthening the capacity of local self-government bodies and their associations in the field of international territorial cooperation on the example of

Zakarpattia Region]. *Naukovij visnik Uzhgorods'kogo Nacional'nogo Universitetu* [Scientific Bulletin of Uzhhorod National University]. Vol. 86. Ch. 1. Pp. 181-186. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.1.26/> [in Ukrainian].

12. Glushhenko, O. (2023). Funkcija zabezpechennja bezpeki derzhavi v umovah voennogo stanu [The function of ensuring the security of the state in conditions of martial law]. *Chasopis Kiïvs'kogo universitetu prava* [Journal of the Kyiv University of Law]. Vol. 1. Pp.53-56. DOI: <https://doi.org/10.36695/2219-5521.1.2023.10> [in Ukrainian].

13. Belov, D., Gromovchuk, M., Bilak, O. (2022). Mizhmunicipal'ne spivrobitnictvo v strukturi transkordonnogo spivrobitnictva [Intermunicipal cooperation in the structure of cross-border cooperation]. *Naukovij visnik Uzhgorods'kogo Nacional'nogo Universitetu* [Scientific Bulletin of Uzhhorod National University]. Vol. 72. Ch. 2. Pp. 226-230. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.72.72> [in Ukrainian].

14. Poberezhnik, G. (2023). Mizhmunicipal'ne spivrobitnictvo jak instrument rozvitku depresivnih teritorial'nih gromad regionu [Intermunicipal cooperation as a development tool of depressed territorial communities of the region]. *Naukovij visnik Uzhgorods'kogo universitetu* [Scientific Bulletin of Uzhhorod National University]. Vol. 2 (62). Pp. 85-89. DOI: [https://doi.org/10.24144/2409-6857.2023.2\(62\).85-89](https://doi.org/10.24144/2409-6857.2023.2(62).85-89). [in Ukrainian].

15. Sabovchik, A., Popovich, A. (2024). Viznachennja ponjattja ta cili stalogo rozvitku [Definition of the concept and the goals of sustainable development]. *Naukovij visnik Uzhgorods'kogo Nacional'nogo Universitetu* [Scientific Bulletin of Uzhhorod National University]. Vol. 86. Ch. 5. Pp. 415-422. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.86.5.61>. [in Ukrainian].

16. Pron'ko, L., Kolesnik, T., Gucol, M. (2024). Vpliv decentralizacii na efektyvnist' upravlinnja v ob'ednanih teritorial'nih gromadah Ukraïni [The impact of decentralisation on the effectiveness of governance in amalgamated territorial communities of Ukraine]. *Ekonomika ta suspil'stvo* [Economy and society]. Vol. 65. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-62>. (in Ukrainian).

17. Kvasnij, Z., Kondra, O., Kvasnij, O. (2025). Osoblivosti strategichnogo upravlinnja teritorial'nimi gromadami zahidnih oblastej Ukraïni v suchasnih umovah [Peculiarities of strategic management of territorial communities of western regions of Ukraine in modern conditions]. *Aktual'ni pitannja ekonomichnih nauk* [Current issues in economic sciences]. Vol. 8. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14942621>. [in Ukrainian].

18. Migun, M. (2025). Mizhmunicipal'ne spivrobitnictvo ta rozvitok gromad u pisljavoennij period [Intermunicipal cooperation and development of communities in the post-war period]. *Prostorovij rozvitok* [Spatial development]. Vol. 7. Pp. 548-561. DOI: <https://doi.org/10.32347/2786-7269.2024.7.548-561>. [in Ukrainian].

19. Jaroshenko, I., Semigulina, I. (2015). Problemni pitannja social'no-ekonomichnogo rozvitku regioniv Ukraïni ta propozicii shhodo ih virishennja v konteksti reformi decentralizacii vladi [Problematic issues of socio-economic development of regions of Ukraine and proposals for their solution in the context of the decentralization reform]. *Biznes Inform* [Business Inform]. Vol. 12. Pp. 105-115. Available at: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2015-12_0-pages-105_115.pdf [in Ukrainian].

20. Reiestr dohovoriv pro spivrobitnytstvo teritorialnykh hromad (stanom na 26.05.2026) [Register of cooperation agreements between territorial communities (as of 05/26/2026)]. Available at: <https://mindev.gov.ua/diialnist/rozvytok-mistsevoho-samovriaduvannia> (data zvernennja: 16.06.2026). [in Ukrainian].

21. Pro misceve samovrjaduvannja v Ukraïni : Zakon Ukraïni vid 21.05.1997/ No. 280/97-VR [On Local Self-Government in Ukraine: Law of Ukraine dated 05/21/1997 No. 280/97]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80/card2#Card> [in Ukrainian].

22. Organizacija spivrobitnictva teritorial'nih gromad v Ukraïni. (2017). Organization of cooperation of territorial communities in Ukraine. Praktichnij posibnik dlja posadovih osib miscevogo samovrjaduvannja [Practical guide for local government officials]. Kyiv, 105 p. [in Ukrainian]

The role of municipal cooperation in the sustainable development of territorial communities **Prohoniuk L.**

The article explores the role of municipal cooperation in ensuring the sustainable development of territorial communities in conditions of decentralization and security uncertainty. The relevance of the topic is due to modern challenges associated with the reform of the local government system, the consequences of a full-scale war, the need to restore territories, increase the efficiency of using community resources and ensure their sustainable functioning. The purpose of the article is to study the role of municipal cooperation in ensuring the sustainable development of territorial communities, determine modern trends in the development of intermunicipal interaction, identify the main problems of the functioning of cooperation mechanisms and substantiate the directions of their improvement in conditions of security challenges and post-war restoration of Ukraine. In the process of research, a complex of general scientific and special methods was used, in particular, methods of theoretical generalization, systemic analysis, comparison, statistical analysis and regulatory and legal research. The dynamics of concluding intermunicipal cooperation agreements were analyzed and a positive trend towards an increase in the number of joint projects of territorial communities was established. It was determined that the most common areas of cooperation are housing and communal services, solid waste management, development of transport and social infrastructure,

provision of administrative services, education, healthcare and implementation of security measures. It was proven that in conditions of martial law, intermunicipal cooperation became an important tool for ensuring the livelihoods of communities, supporting internally displaced persons and implementing projects for the restoration of territories. The article identifies the main problems of the development of intermunicipal cooperation, in particular, the imperfection of regulatory and legal support, the complexi-

ty of implementing agreements, insufficient financial support and the need for digitalization of community interaction processes. Directions for improving cooperation mechanisms by strengthening state support, developing human resources and expanding international partnerships are proposed.

Keywords: municipal cooperation, community, sustainable development, decentralization, local self-government, security uncertainty, post-war reconstruction.

Copyright: Прогонюк Л. Ю. © This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

ORCID iD:

Прогонюк Л. Ю.

<https://orcid.org/0000-0003-0376-5079>